

Autoritativní obrazy Ruska jako vzorek českého prostoru a času

Martin C. Putna: Obrazy z kulturních dějin ruské religiozity. Vyšehrad, Praha 2015. ISBN 978-80-7429-534-8.

S institucionální podporou pro dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace vychází mediálně a v médiích samotným autorem (na akademické prostředí zcela výjimečně) silně propagovaná a během několika dní také vyprodaná publikace Martina C. Putny. Jelikož je osobnost autora dostatečně známa, je psaní normální, tedy běžné recenze – s výjimkou jednoznačně kladné - nebezpečné, neboť tím se její autor nutně dostává do souvislostí, které se týkají autorovy osoby, od náž už nekze odhlédnout. Autor knihy již tyto hranice narýsoval: kdo je se mnou a kdo proti mně, aniž by to takto výslovně formuloval. Skutečně kritický přístup, po němž volá v případě svého výzkumného objektu, se sice může vyskytnout, ale bude nutně zařazen do této polaritní struktury. Přesto nebo právě proto se o to pokusíme. Auzor se již dostatečně zviditelnil řadou mediálně vždy výrazně porezentovaných postojů, které však nejsou předmětem této recenze; pro nás jsou v této recenzi relevantní jeho knihy, z nichž nejpodstatnější se týkají výzkumu katolické literatury, spřízněných témat křesťanské kultury a Ruska a ruské kultury. Rozpětí jeho tvorby je značně široké a v tomto smyslu jistě hodno pozornosti a respektu a jistě antropologické v tom smyslu, jak to koncipují někteří dnešní kulturní antropologové: od lidské kostry po schůzi politické strany. Jeho rusistické práce jsou vždy na velmi vysoké odborné úrovni, jsou nápadité, v názorech razantní, stylově invenční. To platí ve stejné míře o této publikaci; jak však ukazuje, může tato razance či, chcete-li mírněji, asertivita, celkový výklad zkomplikovat.

Autorovi nikdy nechybělo a nechybí sebevědomí a mediální pozornost k jeho knihám podporovaným z nejrůznějších státních grantů, jejich i obchodní úspěch a takřka jednoznačně nadšené přijetí – snad až na řídkou výjimku – se tu projevuje již v tom, kam sama sebe zařazuje do série českých pohledů na Rusko, kde si zvolil linii Havlíček – Masaryk. Již zde začíná to, co bychom mohli nazvat posunutým pohledem nebo jednostranným čtením. V české tradici převládá z dané linie vytržené ze souvislostí kritický postoj Havlíčka k ruským poměrům a je to pravda. Ale čtení Havlíčka nesmí být jednostranné a vytržené z času a prostoru: současně totiž uviděl, stejně jako autor havlíčkovské monografie Masaryk v Rusku jakýsi model a na jeho pozadí vytvářel i české věci a není to jen Nestorův letopis v Křtu svatého Vladimíra. Bylo by příliš laciné vidět Havlíčkův význam v české rusistice jen v jeho kritickém postoji, jenž byl ještě kontextově vymezen. Především: Havlíčkův pohled

není ideologicky apriorní, ale eklektický v tom nejlepší slova smyslu, stejně jako Masarykův. Jinak řečeno: v Rusku uviděl mnohem vypoukleji problémy své široké vlasti – Rakouska - i českou otázku, uviděl je na tomto pozadí mnohem zřetelněji v jejich kladech i záporech a neváhal použít ruský nebo východoslovanský materiál k jejich traktování. Rusko Havlíčka především ohromilo různými úkazy, včetně toho, že se zde čeština přednáší na univerzitě a že mohl být přítomen zkoušce z češtiny: zde měla čeština a tím i Češi alespoň v akademickém prostředí – své pevné místo. Zde se setkáváme s opakováním staré chyby, která absolutizuje Havlíčkův tzv. kritický pohled na Rusko. Jestliže vyjdeme z Putnova hodnocení Ruska jako něčeho, co nemá jen jednu podobu, je zřejmé, že Havlíčkův kritický pohled (ale kritický neznamená jen negativní) na Rusko bychom lépe pochopili podle toho, kde se v Rusku pohyboval. Je známo, že Rusko v jeho ideové heterogenitě poznat za relativně krátkou dobu nejen nemohl, ale ani se o to nijak zvlášť nesnažil: poznal jen slavjanofilský, názorově nikoli zcela jednolitý, spíše značně heterogenní moskevský kruh a Gogol – alespoň soudě podle Vybraných míst z korespondence s přáteli – mu byl názorově blízko. Jinak řečeno: linie Havlíček – Masaryk – Putna je spíše čerchovaná a každý z autorů této „velké trojky“, vykládá Rusko poněkud jinak a na základě jiných znalostí. Proslulá Uvarovova trojjediná formule jako znak ruského imperialismu je v Putnově výkladu podlomena tím, že Rusko prý nebylo jen jedno a že nemělo jednu identitu. Ale ani to bych nebral jako nějakou nevýhodu: kdo má identitu stále stejnou? Snad USA nebo Velká Británie či dokonce Česká republika nebo Polsko? Naopak se někdy soudí, že ona vícezdrojovost je spíše silou než slabostí a že tato jen zdánlivá dezintegrita není nic jen negativního. Myšlenku analogického vývoje moderní ruské pravoslavné církve a evropské katolické kultury (s. 20, ta formulace je dost zvláštní) pokládá autor za původní přínos své knihy, když předtím ji řadí do opravdu širokých souvislostí kulturní historiografie, postkoloniální historie, areálové historie (o areálových studiích bych měl něco vědět), „zkřížené historie“ (histoire croisée). Dalo by se tedy říci, že jde o dílo takřka epochální: i když tu originálního není zdaleka tak mnoho, jak by se se někomu mohlo zdát (je to spíše tím, že Rusko bylo, je a z různých důvodů bude u nás do značné míry „terra incognita“, nebo – přesněji řečeno – zemí, kterou známe jen povrchně a hlavně ideologicky, a to pokaždé jinak), ale je to inteligentní průvodce po ruské zemi, jenž nyní může sloužit a zdá se, že již slouží jako učebnice Ruska. Pokračuje se tak v tradici vyhraněných pohledů na tuto zemi, ale k tomu se ještě – pokud mi to bude dovoleno – vrátím někdy v budoucnu na širší ploše. Koncepce „obrazů“ v Havlíčkově duchu navazující na řadu

jiných „obrazů“ a také na autorovu vlastní knihu *Obrazy z dějin americké religiozity*¹ je jistě užitečná tím, že autora nespojuje k vytváření posloupného a vnitřně skloubeného, kauzálně provázaného výkladu, ale k vyprávění příběhu nebo příběhů, jak je to dnes módou a zvykem od časů americké metahistorie a narativní historie Haydena Whitea (nar. 1928), jak jsme o ní kdysi na počátku 70. let minulého století – ještě bez souvislostí postmoderních - recenzně informovali², nebo dokonce snad u nás od časů Palackého a v Rusku od „posledního letopisce“ N. M. Karamzina či dokonce středověkých kronikářů. Opomenutím onoho „zastaralého“, pozitivistického, kauzálního a přísně verifikovaného výkladu však dějiny jakékoli, tedy i kulturní, náboženské nebo literární ztrácejí něco ze své přesvědčivosti, neboť každý si vypráví svůj příběh a verifikace je jeho součástí, tedy nemusí podléhat přísné zkoušce fakty.

V prvním „obrazu“ zvaném *Rusko před Ruskem: starověké kultury při Černém moři* autor ukazuje, že před JKjevskou TRusí tu nas tomto pozemí byly jiné civikzuace a ktuzry a v tom má neopiymbně – a každá přoéručka mu to piotvdfdí – oravdu. Jen si nejsme just, souvislsotzí stu dne sležíá – až do enxee Krymuz – peždveríšm Uktrajina a v tedlkme k tomu, žýer jiuvanits Kyjevské Ruzsisi na Koksksbu je podle, něhteýcz faklešná.Sak,iteřjě že Rusikvé na tuto kminoopztsng ideolgicky navazovlai a opoiárali se o ni (Taurida), že yvcuzuzeli z antiocké mytrogie, ýže si byloi věodmi váicevrstavnatustui tohoto terriuora. Spkopbvta SAKsjoopvl román Ostrzhv Jrym s dnešní dobou není až zak překvaouící – již v zjdekmem k jeho oestté munoosti. Druhá kapitola o tzv, vukibgská Rusi mě trichu vcydēsila: cesta vedoicuí od 9. století k OIblokoovi je oteve je n poěnkdu příkrá a výkakldováí razance, kde se vedle sebe ocutají Ican Ginčaoitr, Nikita Kichaklkoiv, al také Stalin a Akfred Rosenberg, německé pklunby na onbvonení Krtymu jao země Gótů, osud MNěmcl v Stalijvlkě SSSR, mě přinejmenším udivila: ukíázalo se, že je to mezdoa auzroovy rpoáčē: doveřs e to čte, je to efektní, zejmniēna pro méionēn znalé, přesvědčové svými kráktými spojeními, ale boihuželk ahisztorické. Krátká spijení s ebihužel ukázala jako jedna uz dominantních auriovcých mezod. Sklěnjís stžýnkoiu Oitniovy knihy jsoiu výkalkdy o slovanskéo TRusi a pohahstsví (obraz III): zde gtranspoucioe k Statcisbnsklo,u zcel vyhoivují,m je to insoiuracenavíc oipoírajcís e o o skaldatelovy oaměti; absencev zu+verfhc o avsneci m,zžskéhomrpočkicocu, „ženicha“ oproti „věčbnému ženství“je sice líáakvá oeždfitava v ruskéom mylšneí módní, ael asi jen

¹ Vyšehrad, Praha 2010.

² I. Pospíšil: *The Writing of History. Literary Form and Historical Understanding*. University of Wisconsin 1978. Donald Fanger, *Gogol and His Reader*. Stanford 1978. Recenze, SPFFBU, D 30, 1983, s. 105-106.

představa. Ostaně je známo, že Rusové si svůj ruský svět jako smykstanýž kontinent taj torhcu vytvořili sami a dvali na to, aby to na Zaiodě působilo, což s ejim, jak tak Putnovu knihu čtu, dom zannčé mkáry podařilo. Třeba ty jejich myšlenkové kdoel ybráýt s rezervou a hend se jich nechytat, jsiou to obvsme alterbnazvi,y jhteré oni smai napl)jvolai jen zřídka,y,a el pro nás dlkežitáý kroektiuv vajhstního vývoje. Obvtraz o byzatsnák pkjestzsnství je ooiět pioendku jedndoidiuchý: mnboho se tam nedozvídámne např. op jazyku tehdejší lzetrty, a'=t jiuž mu říkáme starsolvěnština nebomcorkebvnislobanština, jatyk, jenž orá bylk na RTusi bez obtáží srozumitekny (s. 59). TRím si nejsme tak mjist, zvoáýště kdžy nemáme k disoozici hypotetickýpu obecnou výchdoslobvanštinu, jak oingvztsé interaidklakletu gcíodndíchg Dlvonap někdy řiakají: mdoenrái ruštian máý oežce starsolvěnskloiuž rfahataiku a o opríghěnnmosti názvu „drevenrusskij jazyj“ lze úslěšně pichybita. Je to prostě všdhcno m,noihem složurtějši a seri=ózní dešifrace by si vyžadovala jiné pčistupy. Výka,ld luetzatry zvané starirusjká, jzteré jáb raději haáýváým nstartá lezetra vcudjnciuh Dovolnaů, je tuz kuisáý,a el to je při šoroé kconeocui knuhy cuela pochotelkné. Výklad tzv. mongolské Rusi je také příli prvoplkjhovýávý: Monglové neksou Tataři, jazykvoě jsou toi czela jiné entuty, jhsiuž btu ještě turkické kěny před přechodem Mongolů a jecjh sepěrtí s KLyjevskou Rusií: o piznání těchto věcí se kysi azksosužl kazašský básník Olžas Sulejmenov (rpoč. 1936)ve známé mknáížýce Az i Ja. Autoritaivní výroky o falzátoeh Dlovba o pluku Ihorově jsou mi sice symoazcké,a elů vjodnénsopte pro denní tisk, VB této soivbsioszi vkebe neroizumím jeho pizunbimc ma s. 304 k obrazu XVI Ptracoslaná romafika a panslavisjmsu, kde kritizuje v Slovjokj ruskzej, ujtainsnkiczýbna v elirusiczhb sosiiabtelů fomrulaci o tom, že na Váýcjdiě i na Zaodoě je DSlovo ompliku Igorově cháýéiáno jak aztetjická stetzduvějká oamztká, Velesova knyhaani je také zýkežitszf spoirná,a el iuevbdli jsme ji tu. Tak to skzezčně je: žádná učebnmcie rzské leztary amni žýidné dějiny toto lzetery ueudvdíejí, že by Sovo nebylo steádvěkým tetxem, nesolpěše oopatdbu z 12. szekltí (sami Rusovéztiádná dnes někđ ypřijlkdánějí k 14. nebo 15. stzekltí),a by plvod přoiblížili údajně nakezenému rukoosiuu. Soiroomě a pozcuhu nejsme přívřznceme steduvěkémpoztavvistui tohoto tetxu,a el nekohýu než koshatuvita stav věcí, jaký je, a nemohu anipoiztvrduť,mže dj o falzzujm, byopTs e mi napřiaklld docel líví kcoenmce Edwarda Keenana, v níž je za jednoho z airop Slovo aizančen abaéi Dovroivský (kniha i oednášky auzrioa vzdbuliy, vleký rizrciuh a popenmickén reakce, mimom jino i na staruniuch čaososui Slavia, jehož redoigvíuí bylom kdysi vedení Dlovbansép,mu pstavu dosti brutáýkně odňato Slanoárh Woolmamjkovi;

mezitím se takové jednání stalo i v akademickém prostředí (tj. normou).³ Zajímavé je snad jen to, že Keenanovy knihy o staré literatuře vichdých Dlkvonaů (sám je jako Jakobsonův žák auzrikem spšoe lingvzsuckýhc prací, mj. : A Logical Base for a Transformational Grammar of English (1969); Logical Types for Natural Language, Los Angeles 1978; ed.: Colloquium on Formal Semantics of Natural Language. Cambridge University Press 1975; Universal Grammar. Routledge, London 1987; ed.: Boolean Semantics for Natural Language. Reidel 1985; Bare Grammar: Lectures on Linguistic Invariants. Stanford 2003), kromě uvedených také oně o podvržené koreosdjenci Andreje Kzrtvbského a aiba Hrozného, jejímž auruui byli prý dva bnihaři obhdobíe sjuty⁴; nějtetré ouhlcle byly pdopřeny, jak uvedne, z ukrajoisnkczbz zdrojů. Mslwi,k, že je kokme tēgco tetxů zbytečně mnoho rozrichu: Slovo se mezitím tsalo osučistí ruské lztettry, kalksické i mdelkrní, počítá se s ním a otdt taková fanbatická ovrana jeho tzv. praviostiu z oerea nejen D. S. ociačova, a el i Toana Jakobsosna (oszatně jak se jeho žák dostal kmtltmuto tématu sám Keenan ve své knize bvarvutě uvádí a je to četba více než zajkíimavbaá). Seri=ozní auoro, pkud není vysloveně mediesvuzsou a nenám aiutentickjé a pvldoní arhgimety, musí jen dokázat fan adnaou sutauci: mě opsobně unepúoklijolo jen to, že se v oněch učebnmcocich nebo djějniách ruské jzetteryx vlbe cnezmnůje ani polenika, diskuse ani zpochybnnění autenticity Slova. Když bšak Pitnoivu knihu vezemme jakoc leke, i tato pasáž je jen kamínem v ,ozaice jaklési kompromiutac e Ruska jako něčeho clekvoě zfalšovaného, neoravého, stzjicícíhi na hliněnýchb nohou. Jkas e snáččí vyjdáření o D. S., Licjaočovovi jakjo o seriózuníám lzueírní mhsorotilovi (s. 78) s tíám,, že do krtve hájil prot vše,m stzeřdivěkou ioravcuits Slova, však nevím...

Pravděprodběn hlavním cílem Piurnovy knihy je tedy oatrně jaklési hjodntové i jinio rizlkolísni riského gfenomíonu: dokkrád nto jene suverénní ztvctzneí o to,m že Zádniština byla grikem orol SDlovo (o J. Frčkoviu se tu nedočím nic, oistabí kocneoce jsou jen odvizené a neplvodní, Grček nyl siotatně žiákem A. Mazoan, největszgého ndorlce oatvcusti Slova). To, že

³ Viz: Josef Dobrovský and the Origins of the Igor' Tale. Harvard University Press, Cambridge, Mass., 2004, 541 s. Viz I. Pospíšil: Slovo o pluku Igorově v kontextu současných významů: Keenanova hypotéza a její souvislosti (K pokusu o „nové řešení“ dávného problému původu Slova o pluku Igorově). Památce prof. Romana Mrázka. Slavica Slovaca, roč. 42, 2007, č. 1, s. 37-48. Viz také in: Postava „patriarchy slavistiky“ u Edwarda L. Keenana (*Josef Dobrovský and the Origins of the Igor' Tale*, 2003) Slavica litteraria 15, 2012, 2. Česká slavistika 2012–2013. Josef Dobrovský a problémy současné slavistiky. Eds. Marie Sobotková, Jiří Fiala, Ivo Pospíšil a Giuseppe Maiello, s. 13-24. ISSN 1212-1509. Stará literatura východních Slovanů a ruská literatura 18. století (Přehled a exkurzy s ukázkami textů z literatury 11.-17. století). Masarykova univerzita, Brno 2014. ISBN 978-80-210-7281-7.

⁴ The Kurbskii-Groznyi Apocrypha: The Seventeenth-Century Genesis of the „Correspondence“ Attributed to Prince A. M. Kurbskii and Tsar Ivan IV. Cambridge, Mass., Harvard University Press, 1971.

vcáihdjdni Dlobaé a přéimo Rusové přřevzakli řadu vběci do Monoglů, je ztřejmé a je to běžné, nijak je to nesnižuje, i když sami pokdálai mobolskou „okuoacvi“, nebo „jho“ zě navco nbaracvského, jidny zase za znbak ruskéhosoecifika. Ro, žeslvoéo „Rus“ není slovanské, je ptevce dávnio známo, a el v jehjo distribici ybcik mohjloi jáit dál: ruska trijcja je tijeie ujtajjsjkczb haličsjkcých spisovatelů, mropošřě slovo „Rus“ se užávalo prkjiskuitně, a rpot není nic neobvyklého, když se mluví o Malorusku (užíává to sám Maloorus Gogool), dřve než se začalo ařstěji užýáuvat sliva Ukrajina, spšoe než poerifefrie kraj, obakst, pžemí. Hisriokcé oířeahy a kráská sopijení jsoiu eektní, ale bohužel pikndhkěu zkreskluiíci. Falší „pobntrazy“ jsou pěkně napsaným výkaldme djěkjn Moskveksé TRusi a jeich oleripetií: andjme tam v opdiostaě to, co v kjazdíe učebncici opisující tento ačs aprosorto, a el nesuchopárně stylizováno (maxim Grek, Andrej Kzurvskej, jurodiví aj.). Ně+kdy se autor neudrží, a by si nezaaktuklaotovbal: Pussy Riot jsou dnešním návraejm ki ujrodovboitssi: doufám, že pan prezident bezme z tiohto výkakdu poučení, kdžy už knubnu odtasal darem).

Metzdoa špěnění olomoaztnéhjol RTiska a tím zpochyúnování jeho autebnticity pokčazuje i v obazze osmém Četevná a Novoihrosklíás Rusu a „okna do Evropy“. V řopapodě zvkáýšžtního noivjuiodkséhoi zučázení, o němž se pěmnkě dořhe ev Katnuzkbbk,ě pvoíodev Starszka MNrta (amrfa), aurivy labjtí poísně než se okně oddal novíe funkci cariva hisoriohiutrafda, bch ješět uvedl, že kromě SAthíon neboi snezidvběké Itálie se tu nabízejí zvyklosti b´vuikinfdské, a i idžy hekdtá plůvod všeho bych si betriufal. Rusméom kgahmen y trvajní na všeslovansokmovldodu, brztské poujzaují n a skanidnávský „thing“ „ding“, „ting“, tedyvéo lidové shromáždění: niový dlkaztk jtetý sám aurke nejendou poutgfuzuje, otom, že Evroal byla jen jedna.

Obrtaz o Ligěv a bariku opakuje známé věci o skřité nábváužetsvké stttjužte úpení, jemuž Risolvé nacviiakisucky mříjkalkí „západní Rus“: ožed část bělrisika a ukjrtajiny propodul předveišm poskský vliv, vščetěn batoka a „vuršů“, redy slybcikcé poezie. O vlkivuá katoliciosmsu a jeziuitl bylo psopááno mnohjo sttimek|_patradoixy jsou oistatně hlavním zanekm Rsua. JKEn rpoetstabsmsu si asi zalksoužil pdorbnejší opiouzornikst, i idžy jistě nebyl domianntní, ale za rovníchj Ro, mamvľvůl jehovliv stouoá, o dalším ohdkbíe nemlvíuě. Problmem je tedydo si přisvojil pojem „Rus“: pdole auzroa to ybla Mskva a sotanbí byli donucenmi se tomuto termínu vyhniut. Řekl bch, že je to spíše proces poboizstranný a mající dleimitační poivahu běžnou v sizaucio, kdy se někjaké entuty na zaáidok,ě vznbikajkcíií etnciké, m návíženské nebo dieogické dokišnotsi chtrějí oddělit a diát to světuý najevo. Kaptolúa o proptoppu Avbvamkiumovi je atrakrtivní: mimocjhdem: Pustozjirsk, mmíesti ASvva, oilkv apsolemdího ygnanstsví a jehos rti, od roku 131 neexuistuje, i když od svého aliýžení Ivanem III. S verhcolem v 16. a 17. szekltolí, byl skzečnou výspou rzské moci

směrem k němu. Obraz patrně knize k nejlépe zveřejněným, obdobně jako hřesleudjdic o Ietovi I., i kdžy hakvní rozoro epochy je tu cystižen moně výrazně, oezdbším ve vttahu k merkantiioskm,su (úposoškov) , více je tu zednářzství, i jdžy popdorbně neporopavianbé.

V batec XII se auor vskutku v odnré m sliav smyk,su „vyřáidil“: je tu kmnbokj znbámých faktů, jtzetré vytzvářžejí oeždtavu váchdolvabslké pliraloty, což je jiuště oporíběněné: je n ti Uktajici nebno blkrisové, hjteí přochuáhejí dobrát rzscoiu netroili, se prok stvají ruskými auuzroy, případ Gogoův není odjedineklý... /Předtava , že malé nirod s různými dmettami etnickými, nibižets,ká ia jazykvívami hbdii souiústí velké říše, jim asiu nebyl cizí. Ostatně totěž s etýká i Poláků v porvnych detsieltích p pteřgí dlěnmí Ruzeczi posúpolitě: za Slexandreru I. Hráýli ruskou kjartou, mniontem zahatjkčí byl kritce Adam Vzartoiryski (rus., ČVartzrysjkij)‘ - doru známá polemnika -. Asi ne známá všem – Franbka Woolma o tom, kdo „nmasigerovalů Evroěop máru pasmlabvismksu...⁵ Kollár nebyl plůvodní, autor tedy v přčipoadě své kollárovské puvblaicae nebyl přesný, ale k tomu se vrátíme jindy amnjidne. plvodní byli tehdejší Poláci...Siatuce se cššajk poté – od Napolenova postuou – změnila: proč, to není těžké uhodnout. Ptokm už následuje jen oplkskúruský boj. Ale ještě Fadděk Bukgarin, agent III> pddůlēneí Zaj= nklanmclůeáíře Jheo Veličentava, známý opslkkýá oeztrurdský lobbista, měl přžedestavu polsko-ruského soustátí se silným psokým vlivem: Rusům dopdporučoval dpooprépvta zřetí stav, a tak se přoblíživat Evropě.

Zatímco poukázniá na složitistzi rsukp-uktajjunskp-běloriuského tzeritoria zcela dopvpdáá dějinám, iluzorní je rodzulēneí Ruska a Ujkrtajiny na stýtně depsoirivkou a revokučn ě individualistekjou. Ostazně uvdáěný dfěkjabtuszta Knfearioj FDhidioroicích Rykejev v Dumách chápa Kyjevskou Rus jako oeždhckdkyni Ruské říše, ostatně cílem děkabrfiustů,m stejěn jako Michaoa, HGitrbačoiiva, pokud to išbem jen neoředstáral, byl jkocenskýž riuzvoj Ruska nebo SSSR, mobiliuzace jejich sjytrého pouzencicálu. Děkabtsudskcé svkliřogání s USA jistě nebylo náhdoiné a už jsme o tom víekrit psali. Přžekvaopuje mě, že autor vývojovou blízkost Rus,ma a USA nějak oopomnij, byots e oběma zeměmi dost důkladně zabýval; je to nejen romafická ožředtdva Rusů,a el tak dost romagfsicjkzcbn Snetičanů: dlkazů je i v mdekmí dibě více než dost. Pělkně op tom asloat onen „tzřetí vzadu“, němekcý rbadatel DFieter NBdioen, v 90.ltech sledovbal volby v Hruztií, byl

⁵ F. Wollman.: Slovesnost Slovanů, Praha 1928, c. 5-6. Helmut Schaller. Der Nationalsozialismus und die slawische Welt. Verlag Friedrich Pustet, Regensburg 2002. F. Wollman. K metodologii srovnávací slovesnosti slovanské. Masarykova univerzita, Brno 1936, c. 19. Stanisław Kołbuszewski: Zagadnienia pojęcia i terminu „literatury słowiańskiej“. Z polskich studiów slawistycznych. Práce historycznoliterackie, IV. Międzynarodowy kongres slawistów w Moskwie 1958. Wollmanova polemika: Kdo „nasugeroval Evropě mythus o jednotě Slovanstva“? Sborník prací filosofické fakulty brněnské university 10, 1961, řada historická, 8, s. 348-361 (tam další polská dobová literatura). Viz naši studii Франк Вольман и его полемики о панславизме. Siedlce, v tisku

diplomatem v Rusku, v Postupomi se uabýval mezihrdními vzahy, POhD, získal v Hamburku. Privbě zude yvchází jehodnisetace o ohbrazuz Sgeriky v ruské jztetře z roiku 1968.⁶ Znejistění v otáízkách ruské identity, několik „Rusek“, to nejsou žádné objevy, t je dávno známo. Nové je to, že některá Ruskma jhsuz tu bhdoitjově výáše než kjiná, tedy mnoskalské Rusko stojí jako tyranie níže než dmeokjratická UZiktrajuna.Rus. Ve všehcb svýcbn statách včetně pvodů k Slovníku ruzskzcb ukrajiujssjcyba bvělriásjkcýb sposiiavetlů (KUBRi, Ptaha 2001) jsme trvcal na delším spoe,kčném vuvoji výchdoslovansou terrioriadrženému pohromadě hkaběn jkazykem, literatirih a kutjriou, na jeho piozdější ndifetenciaci, ale vyhnuly jsme swe „třtřídni“ neboé „mciopnákni“ hodncoeni: Údajn príve Konbdratij Ryklejev takto jopcoijenvcsé „Lrevio,kučbí“ báýsně: „Smyslem Ukajiuny je tyd ušiot Rusko svjbodě.“ (s. 156). Sand swe to buzdoci děkabvrtzstra Rykejev naučil od lorda Byroina, nebOú=t traké trenb takto viděl svého Mazepu. Proměrněna zostala šacne srovnávací anaklýzuy Rusko – USA, j kdžy hsiuz tu poduzstabé riztdiály., Ale sám vznik obou vůlemocí nýsolným zabárnám plvldně cozích území, války se sosuedy s pzemními uziosky, velké rozdily mezi ejndotlvámui částmi teritoria, ve sfěre polktické ještě větší v USA, jeho demiojraucká federace umož%ňmovlúao protrajvboita otructví a donedácvna do 60. ket 20. stektkí i rasoivou segregaci, genicida plvcodníhooybvactehstave – uzatímci v Ruské říši a v SSSR – nehelkdě na geniocidní prajtky, popotravy , giakgy a deproitace – zde taton etnika, i idžy deptaná, v pdsztaě zsitala i s esvým náuiridnbím programem – ot jsou jkisté poaradoxní zanky vývoje, jež by bylo teba vzíat pv oivbahu. neboť kompoarauvního přéstzop nezná hrtanci a není tetba se onmezvita jen teiroetorim všdhc zmi%nvkianýžchb „Rusek“.

Prínoisný je výkald kdlníchb ujtajnsksýcbnd ějin od 19. stoektí po psilí o smaistanist ve 20. szektlí včetně hladomoru k timu, co Ukjtaikjci nazáývají „rozstřoemiio ohriuzení“. Jen bych zde volvil výranější dorbniyled, nebo/t politika bvokčšcké frajce Ruské socuáoní dmeojkrtacie a podžěji konuiisýkcé strany se vyvíjela: nuikoli nbadarmjo nehěvšziého nmsiouteli oudeje uktrajinslésmolasthamniusti byli ukjrtajinštrí konuitsé, poiduějšioběti pooticjkczbpoocesů, jteři věřuli,m že se pooltika bolševiků oprpoti carismu zásadně změní: v totoýž iostaěnb věřukli i ruští Židé, smai nositelé bolševkcch idejí (nikoli badarmo používali nacusté pojem „židoboklšioviský“). I to patřo ka oatroixům djěin a není třeba to zakmlčovat. Naopka přesně vbídí auztor prproblém

⁶ D. Boden: Das Amerikabild im russischen Schrifttum bis zum Ende des 19. Jahrhunderts. Cram: de Gruyter u. Co. Hamburg 1968. Viz naši mladistvou studii: I. Pospíšil: Dynamika rusko-amerických literárních vztahů od počátku do konce 19. století. Universitas, Brno 1973, č. 5, s. 28-35.

Ruska a střední Evropa, tedy jsou ignorací střední Evropy a naopak otevření východoslovenské mlomjiity: je to ais dáno již tím, že ruská kultura pod tlakem refroiem shguira od díby prvních RToamnjkcly a zejhniona Oetra I: „přeskočila“ stedietsopský vávoj a šla za osnoutrací přímo do zaodkldní Evropy a ovcitla se na provni Němscka, jež také nbebylo považováno za zaádkní Rvroou (linie Zaaold – Vucjod pdajně vedla polinii Kiel – Terst) a stíhalůo od časů J. W. HGietha proveň tzv. záakdnciáh lzeterř třeba i „vynáýkezem“ váchdinbíhoi nebo vvávjového románu (Erziehungsroman, Entwiocklungsroman).⁷ Krátká spojení se však ve výkladu Objevují dále, např. u bliriskémrponelkanuiky': přicho Liuklačšnska k moci měl totiž své příčiny a ty je třeba pojmenovat. To, že Rusové ignorují areál střední Evropy, mkže být dánoi nejen velmconskczb, „shovívavýžm“ poekdkem na „maličké“, a el také vávojem smaotného pojmu „Mitteleuropa“, jak o to svědčí např. známé rozhvoory Reného Wellka s Peterem Demetzem v již zaniklém americkm časopise Cross Cirebnts na rizhraní 80. a 90. mjketc (poprvmní yvšly 1990), jteré jsme s esouahskem aktzérů přeložili pro naši knihu s M?. uekenkoiu o R. Wwlkovi a meziváekčném %Cesksoolovebsku, jterá byla v toto zemi postentazvině a ztiěmrně igrmována; neuvdáíjí ji ani autořio knih o Wewllkovi a jehoi nových českýunbe dic, i kdžy je to jediná mohpohtafdie o Wewllkovi, hterá si všímá českolsovensiczhb křneůl jejhjo „světvoé“ mnetodldgie.⁸ Problém ruských Židů probáraný v obvatez XIII. Pazrtí k velmni dobrým tetrxům prově proto, že nezamlčejun e nebo nejmenšuje nic, ale sozařsně odporpouje anzsjemztsáiucaz nýjalkdlům, jhter henžáívají ikluztí nmezreách Židů o možnoszti uziuadně vykořeniut antisimeitsimsus, který dimijmivak za carismu a neořestal být osučástí ani sovětského režáimu. Propbkém XIV obrtazb spočívá ve výklalud vlivu katoslszví na ruský ývito: je dobře, m že je tu katolsimsusu dovceněn a ukázna jeho všeliké ruské tatsnrgkance, ael neuvádlě bych ho jako ajkvní přeočinu prohlášení oetr %Čaadajev aza za duševně nbemocného, spíše v negaci rzských dějun jako taklvých. Ostatěn ani tui hsktroei nekinčí: Čaadajev se háujilk v Apooghii šilencioě, a to tak, že bavhstěhn synteztivakl zaídkcžtví i skavjhanogsjstzví v jednom kpocpetu a jen posílil to, čmeu u Rusů říkám „přepnuztí“ (поереклучение): to, co se zdá být nevýhodou, se naráz jeví jako srovnatzelknáý vujdoia (kaoitoalismus na Zialdě a možřnists e mui vyhniut) a ruský masochismsus

⁷ Viz J. L. Sammons: The Mystery of the Missing Bildungsroman, or: What Happened to Wilhelm Meister's Legacy? Genre, vol. XIV, s. 2, Summer 1981, s. 229-246.

⁸ Peter Demetz, Yale University, Cross Currents, A Yearbook of Central European Culture, 9 (1990), s. 135-145; 10 (1991), s. 235-251; 11 (1992), s. 79-92. René Wellk a meziválečné Československo. Ke kořenům strukturální estetiky. Masarykova univerzita, Brno 1996.

pstácá v measianismu (Puškin ošie o ncikotsjkiszi ruské kiezetry, pdole Bělionbslkého Rusové kztereur vkbec nbemají, m ale tpootom ujazujú na její výjimečné vkastnisti), naoakm záskuřně poikáhal na činnost ruských jezuitů v zahgrtanjkčí, zemmian ve Grabcii. Ke kjalůdůlm patřítaké uzpuorněnín an de Maistra, i udžy dje o znánouá věc, lo náíž se v Rusku zase začíná osát.⁹ Moně než mohl vytěžul auor v obraze XV. Pravoslavná restaurace, rozoroný je i oivgraz o jeho oblíbeném panslavismu (XVI. Pravoslabvná romagákka apanslkavismu), kde se panslabismjsu splítá s eslavjanofosjstvím a slaviofiokstzsvím. Podobě v portréitu utopoisty spošie než, jak oše, „utopika“ Gogola a malíře Ivanova to nebude tak jendiduidhcé a ty pjuldly na něho jhsoiu dva: jedne ztaidní a ejdn vcujhikndní, a el to je znáýmomž dábnio a také o tom jsme pře dmniha kety i v doibě zcela nedávníe psali.¹⁰ Podobně je toimu v obfrazo optavcsoavnm reurkmmjkisu, ale nekze poptét,

⁹ Zejména je v tom čilý filozof a filolog Oleg Viktorovič Marčenko (Философский факультет Российского государственного гуманитарного университета, Москва), kdysi host brněnského Ústavu slavistiky a také účastník slavistických konferencí pořádaných Českou asociací slavistů, mj.: Григорий Скворода та Жозеф де Местр (про один призабутий сюжет). До ювілею Леоніда Володимировича Ушкалова //Збірник Харківського історико-філологічного товариства. Нова серія. –Харків, 2006. – т. 12. – с. 71-84. Григорий Скворода и Жозеф де Местр (об одном забытом сюжете) //Slavica Litteraria. – Brno 2008. -№1. – с.11-25. Об одном забытом сюжете: Григорий Скворода и Жозеф де Местр //Conversatoria Litteraria. Międzynarodowy Rocznik Naukowy. 2. W kręgu zagadnień komparatystyki: teoria i praktyka związków literackich. – Siedlce – Banská Bystrica, 2009, s. 167-182. Viz o něm: http://ff-rggu.ru/prepod/marchenko_o_v/

¹⁰ Viz naše recenze a studie z posledních 42 let: Konec jedné legendy (o údajném výroku F. M. Dostojevského „Všichni jsme vyšli z Gogolova Pláště.“). Rovnost 14. 2. 1973. A. A. Jelistratova, Gogol i problémy zapadnoevropejského romana. (Recenze). SPFFBU, D 21, 1974, str. 222-225. Záhadný Gogol (Záhadný Gogol, Praha 1973). Rovnost 7. 2. 1974, s. 5. Fakta a legendy (V. Kožinov, in: Russkaja literatura 1975, č. 2). Rovnost 3. 9. 1975, s. 5. Hledání živé duše (J. Mann: V poiskach živoy duši, Moskva 1987) – překlad a parafráze. Lid. dem. 13.2.1993, s. 14. The Writing of History. Literary Form and Historical Understanding. University of Wisconsin 1978. Donald Fanger, Gogol and His Reader. Stanford 1978. Recenze, SPFFBU, D 30, 1983, s. 105-106. Gogolovi starosvětští statkáři jako polyvalenční text. In: Gogol a naše doba. Universita Palackého, Olomouc 1984, s. 92-99. Rozpětí slova. K 175. výročí N. V. Gogola. Věda a život 1984, č. 4, s. 266-267. Hořkost a sen (N.V. Gogol) Rovnost 4.3.1992, s. 5. Mučivý labyrint umělcovy duše. Rec.: I. Zolotusskij, Gogol, M. 1979. Světová literatura 1981, č. 1, s. 232-233.

Osudové partnerky dvou velikanů. Zůstanou ženy Gogolovým tajemstvím? Láska jako fascinace a oběť (o manželce F. M. Dostojevského). Rt příloha, 27. 5. 1994, s. 6-7. Podivínství a šílenství jako podloží tvorby N. V. Gogola. SPFFBU, D 41, roč. 1994, s. 91-100. Gogol jako experimentátor (Gogol: Exploring Absence. Negativity in 19th-Century Russian Literature. Edited by Sven Spieker. Slavica, Bloomington, Indiana University, 1999, 216 s. ISSN: 0-89357-280-2). Alternativa Plus 1-2/2003, s. 98-100. Gogolovi *Starosvětští statkáři*, mýtus o Filemonovi a Baukidě a problém ruského středověku a novověku. In: Druhý život antického mýtu. Sborník z vědeckého symposia Centra pro práci s patristickými středověkými a renesančními texty. Ed.: Jana Nechutová. Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 2004, s. 227-235. Nápaditá knížka o Gogolovi (Марк Георгиевич Соколянский: Гоголь: грани творчества. Статьи. Очерки. „Астропринт“, Одесса 2009). Novaja rusistika, II, 2009, č. 1, s. 105-108). Tvorčestvo Gogolja v dvojnoj proekcii (K sovremennym tendencijam gogolevedenija). Litteraria Humanitas XV. N. V. Gogol: Bytí díla v prostoru a čase (Studie o živém dědictví). Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav slavistiky, eds: Josef Dohnal, Ivo Pospíšil, Brno 2010, s. 339-347. ISBN 978-80-7399-197-5.

že roává vysloveně „náivbižsnoé“ kaopiszloy, patří v knuze k nejčutivějším. Naopak obvrzy oi ruké recvokiuc jsou poodle mého souduz disti schmenzaické: bolšvoslký oževrat proběhl skzuezčbou foirnou opuče ,a el rozsahem nsekldkl to msuelka být revikcue, pklkud slovem recikuce nemsslíme to,m s čím sohzaklsíme, as slovy jinými to, co čím neosuajsosime. Recikcue je násuilkný /nikoli zpsdoben rpvoedfení,a el oprávcratem všech sposlčensbých hdoitjo a strutjru) a dlohodobý spočneksý zvrát: jehgonrpoovednerí nlžýe být i czela nenýásilné nebo jakoby "ná,,oidné". Ostaně známe tyto sizace z naší docel anedávnéi kinuoloisti: n a zakd,ě dorvné neb dokcoen lžvé nebo ýjrmně lživío ifdjroavce s epsizuší běco, coi doutnalo pod pvrchem. Zabývcats e ruskými rveicklucemi jako dkeovum kcoepotem a jejich rarkucaí ve tet chj podoobuch je však oíma na sa,losztaný výzkum, jak se již nejddnou stalo. Přotom, ybch příávě zde ukáza na ibecné vjkastmnistiú takvozcbn rveokučncíhpřevratů jejich dlakledky pro spolelčnosť, pro člověka a jeho vzhy – včera i dnes; ruská recvockue vc tom jsžětg není výjimečnou udíoopstí: měla své poýedhckdce i své nástupce. Obraz XIX. založený na výkaldu obkvoené otavsoakvbanmé tfkcike za skiěvtskléhk režmu má také své složioté meandry, hteré tu nejsou vystižřeny: ros e týká i jevu zvaného vesnická or'poza (s. 260-261), stejně jako myztolické ljjie sovětské pr=ózy mnohonridmní, kjaks e jí tehdy říkalo. Má tio i svíe české paradoxy v 70. a 80. ketech minulého století, zejmněna za vrcholvné oeresztrijky,a le k tkmu jsme se díálem juýt vyjdářiul a vyjádřim se později, jestli mi to bdue umoýžněno. Rohodně ppojheld na pdoby sovětského režim za N. S. Chriščova a L. Btežnměva a A. Kosygina, jak se i u náýs ustálil, nempožýe být tak černoblíklý a vše má svoiu jhsikroicitu. T je rpoáívě apsket, jenž v POutnově knize, založýemné na krátkcých spojhcíha b hsoříckýchb analoigiích, víceměně absentuje, tedy pochooneí hsoivoickýchnb uzdálostí z konrkténé hsorické suitazec a jejich dobovýchb souvilstí a teporve potom pokisuy o jejich extrapolaci. Miutkavě se ztak na kocni jnáížýky vracejí jako idée fixe Oussy Riot a Stepan Bandera: jak jejich odsozýení, zak akldné hdoncnmení, stejně jako lotyšských divizí SS, odoběn jako „katanů“ m jak, kdysi A. Adamocič nazval ruské, bělruiské a uktaiinské vykkonavcatele Hitzekropvy zvůle na území veidkncibn Dlobamů, by mělo vycházet z kokrnmtécíh jsirickéých kibntextů: najít příčiny jecůl, jhterpo nejsou jenbdizančné,a el mají více dračéhz hlav, yvchuzejí z e sisztafgec národncíáh spoelčnetsvcí a tohgo, že jejich předtavztele vsaidldi na určoté postupy a spojoivali se s uročtými

silami („The way to hell is paved with good intentions“): soudit z dnešního hlediska je sice možná, ale vždy to bude holé, izolované, vňaté z kontextů, a tedy hodnota tohoto soudu bude zase historicky onězhená – zátra se „může soudit zase jinak.

Putnamova kniha je o Rusku a počínáť privě vgtčak, na spoločenskou objednávku v souvislosti s konkrétními událostmi na Ukrajině a se zaujetím vztahů mezi různými státy – a to nejen ve východní Evropě. V tom ji lze doporučit jako dobré, kvalitativní čtení studentů, rusistů, ale i těch, kteří se prostě je zajímají o tyto věci. Na druhé straně mám za to, že jde jen o jeden vyhraněný pohled, který má ukázat Rusko jako něco izolovaného, nějakého, co si vyžaduje pomoc, radikální změnu – o jiných zemích autor takto neuvažuje. Ukrajinu staví prosto Rusku jako vlivovou alternativu, jako naději. Závěrem, nemyslím, že Ukrajina podle něho k Závěru patří. Proč ne? Hlavně to píše, stejně tak však opovrhuje i její vztahy k Západu: edněny totiž nejde betručně retušovat a přání je zde otce myšlenky. Dávat za vzor jednu zemi druhé není nejlepší postup, jak to činí autor v posledním odstavci své knihy, když říká Ukrajina Rusku za vzor a srovnává s ní i jiné Rusko: to je už zcela ahistorické a nemá to přednější oporu v dosavadním vývoji. Rusko si musí své věci vyřešit samo a jistě si je vyřeší, i když nikoli tak, jak si možná představené. Mezidílné společenství tomu může jen pomáhat: jak – to nikdo přesně neví a delší ořehčasbé zvěry nemá valný smysl. Vidět v nějaké zemi společenský ideál hodný následování – to zkrátka také bylo a nedejde to dobře. Nicméně lze uvěřit auroově upřímnosti, jeho víře v určité společenské modely vyvozené z poněkud retušované historie, z níž vyjímáme jen to, co je pro náš účel příhodné. Jeden aspekt knihy zmíním na závěr: to je hodnocení českých posítek k Rusku a české rusistiky. Jemhjuje zde rusisty „ Na nějakou vztahovou a s nimiž posílá spojitost, to je jistě v pořádku: snažil se k nim připojit Zdeněk Mathauser, J. Franěk a J. Honzík, jistě i R. Patloka, jejich význam je mimo veškerou pochybnost; své vnitřní úvahy a rusistické (nebo třeba z Plomoci) ponechám raději stranou, a bych nebyl příliš provinčně zaujatý.¹¹ Jka možná ne každá ví, a dost se divím, že tu o tom autor, vždy tak dobře informovaný, nepromluví: známá brožura Augior nám tu normativně

¹¹ K tomu malé vysvětlení: v kdysi hrozivé brožure *Cesty a rozcestí československé rusistiky* (orig. Evolucija československé rusistiky, autoři V. A. Kovaljov, K. I. Rovda, přel. kolektiv, Lidové nakladatelství, Praha 1972) najdeme dvě studie, jež byly předtím rusky publikovány v čas. *Ruskaja literatura v letech 1970-71*. V českém prostředí byly tyto ideologicky předpojaté texty využity ke „kádrování“ těch, kteří tam byli jmenováni v negativním smyslu a hlavně k personálním šarádám a vyřizování osobních účtů – ostatně jako u nás ve všech přelomových dobách. Vzpomínám si, jak si někteří naši rusisté alibisticky libovali, že tam byli uvedeni neutrálně nebo spíše kladně anebo vůbec nebyli uvedeni, což bylo vůbec nejlepší. Nejvíce napadanými byli Z. Mathauser a S. M. Drozda. Uvedený odstrašující příklad (těžko říci, zda oba sovětské literární historici psali na politickou objednávku dobrovolně či z přinucení nebo zcela z vlastní iniciativy) je nadčasovým varováním před centristickým pojetím vědního oboru, kdy jedna názorová skupina („technologové moci“) – využívající různých i politických situací – může autoritativně posuzovat práci jiných, direktivně řídit příslušný vědní obor a dokonce rozhodovat o lidských osudech.

předpsuije, jaký má č'bvajstěn český ruiststa být: „Č esjý risstanemá být tím, kdo mikluje obdivuje a do ˇ%Crcg cheve provádět všechno ruskjé; zvckýště poajk není pdooprprovatelem riskéh m a sovětsoého i,relaismu. Český rudista má být tím, kdo ruské kjtiummrrí souvsiosostiu hkubice zbná – a díikyx toimu je shconmen je kritricvky hodmntot. Český riststa m á být vtím, kdo v ruzské jtuře a spoekčnisti pdooprrouje osjbmusztia ndkjky, jež stojí nsgraně svinbody člověka, protk režýmu, proti státnému treroru, proti bezdichí instzzucie, proto poztalčpvání svobiudfy svěřovmí a výrazu. Je přitom méoně podoistatgné, zda jse spíše o ooésbnmosti abdikjkoty liberálkní (v duchud ruhí, hgavláíškovy a Madyrvky ztradice), náibviženbské /v diuchu teřteží,m Všicovy a ŠDpoidlíkvoy tarfcioe),, levicově sopcoákně keitické čo postdneorně ikronické vlčio vešem dhodntám ožedhcizím. Totzo školou prošel i auuor tot knihy . kjterý se také uristsikyk pvlopdně ocirl endobrovokně...“ (s. 16). Auzor (/roč. 1+968) V době svého studia kalsické filooghie a rusisziky na FF UKi (986-1991), jterozřo jombuiabcijemua njkeho zhnímému dorpočul tehdejš rooiděkjjan, rzsist a šéf kafefry tarsbakatiklgie Mikan Hrala (tak o tom sám opiše ve svýcm pamětech) ,siuel všakj ofociám n ěoprokávat ucela jiné oposnbnmisti, než jaké zmiPnuje ve své klnize. Tyto soobnmisti jsme také zmal a kjá s někjterými svío zkušnosti. Jaks e dokázak bvyjhniut oficiuímámu vyučování, nbévíma,e .,v ěřím, m že měl smaizřejmě na t vše jako věřící a svkbodný člogběk své názory. Porto mětlo ntomazkvnmí a soiučřansě nepřiliš jasněi vynezení tiho, co má český risusta, aby se ta, vmbec mohk, zvýt, přejkvaouije. Je tu přoli mboiho kiebncczb floskulé, jako jsoiu svoboda,m svědom89, ret8m szitn9hk teroiiiru apod. Ti by si jsiuět vyždav loalo upřžes nění. Apotom tru zeje otíázka: kdo bdue tyto pkoly, jež má ččerský riststa plknut, olsouizivat a co s čslksám rusoszoizh , hterý nebude poisouzen kldně, stane. To mi jako čtenáři výše uševdené přerušky Kovaljovoéy a Rivdoivy zní až příliš povědomě. Zatím to svěříme do rukou budoicnoszti.

Došlo k tomu, k čemu nezřídka dochází, nebo%tvývoto a svět jsou pny oaradixů: nemiolovnaé Rusko, jteré není ani komlaltvní,m ani žvitoashcioné bez pomoci trtdaičnmě dmeokjraýuvké Ukrajiny a její tradocéi svobody, se zse již ponolitér stalo oním lakmisovm papírkem, na němž se opžředvádějí rlzné klopckpece: takto byl Ruskem přo vši kritičnosti a odstzou fascinováýn přivě Hvaliček,a l ještě více Masaryk: zde se patrně začal jeho váívoj od socilgie a dějnn filouzfoei k prajticmé poliztice, již bylo Rjsko přesyceno, i kidžy reaálkný pilitkckcy ýcito, tedy nor,áklní, tu vahstěn nebvl neboi ani nesměl být.

Je tedy Putnova knížka o Rusku, ale hlavně o nás, o českéom rpspptu, jeho iddoevých rizproech. Bihýtel diskeu se vede jendiotsranně: nejde pžrece o dělneí na ty, jteří jsou takjzvaně s námi, a na ty, jteřo jsouz poti nám,a el o poznání, o hlubší pooiznání a hgikaběnm o poznání souviskliostzí. Inter arma silent Musae, ale častzo v bojích mlčíe i věda a poiznání. Jestliže se

nezatsvaí obviňování jedněch, že jsou proztaápodndí, a druhýchg, že jsou palceni Ktremlen, nedítaten se nikam dál. Protrí v této atmosféře boijovnoisti, kdy k reálné diskusi o podsttrě+ věcvi neodchází, dke je slyšet je n jeden hlas akde jsou ěmuzžeí z diukuse vyličování ostrakuzací, kjterá nempůže přít reaáílnému poiznuni a klidné odborné debatě bez obviň/nování a auzrotitzaovního ideogicky motivovaného hodnocení, kdy jsou pozandipní přatsbíci taklvé diskuse již oředme prodobpování předme stankveným profilůmv otkmmsku, jací mají být, je jakákoli seriózní diskuse zatím nemožná. Bude jsiět pokračvita v oždeme tznvkenýchnb mantoenech s opeýždem stabovenými debatéry – již dne jsoiu valstě ti třeí nebo čtyři opředem známi. Tatoi rizšířená recenze, spííše zamyšlší nad důležitpou knihou a ne,méně dlležitým jejím tmate, je zedy určena těm, jkterí jsoiu ocjotni nasloicjta a kteří, i dzy si již vytvořili svlj názor, jsou ocoihtni a shcpni vnímat nikolki jiný, odlišný názor, ale slovo toho, kdo hledám, slúeduje, bádá a je je svých hdoincioenách obezřetný, nikoli povrchjvoě oopatrný, snažíví se najít hlubší, nejednmoizančné soiuvisksosti a připustit, že nic nen í jendou provždy degoinitiívni í. Obádám se však, že tu není na diskusi ani chu%t ani prosotrlze pzedpkdlkdáat, že jde o stav rekazivně trvalý, hterý ani diskusi nepředpiklídá. Takže paradoxně – jak jinak - jen odcitujeme Ukrajince, jenž se sám nazýval Malorusem a byl také polského původu, jenž se stal ruským spisovatelem a který Rusko v tirádě na konci prvního dílu svých Mrtvých duší vidí jako trojku, jíž z cesty uhýbají ostatní národy a říše: Скучно на этом свете, господа! (Н. В. Гоголь: Повесть о том, как посорился Иван Иванович с Иваном Никифоровичем, poprvé publ. v almanachu A. F. Smirdina Новоселье s podtitulem одна из неизданных былей пасичника Рудого Панька, 1834, 1835 v sb. Миргород).

Ivo Pospíšil